

İskender'in bir rüyası vardı...

TOBB ETÜ
Dış Ticaret Topluluğu
Bilal Ertuğrul

Küreselleşen dünyada temel odak noktası özellikle bu sürecin doğurduğu artığın paylaşımı olmalı. **İskender'den asırlar sonra** insanlar onun rüyasını gerçeğe dönüştürüyor. Belki **dünya bir insanın olmuyor,** ama insanlar artık tamamen dünyanın oluyor...

Asırlar önce Makedonya topraklarından dünyanın dört bir yanına açılan orduların tek bir hedefi olduğu söylenir: Tüm dünyayı efsanelere girmiş komutanları Büyük İskender'in komutası altında birleştirmek. O İskender ki, Çin içlerine kadar ilerlemiş ve yaşlı kıtaların yaşam olduğu bilinen her yerini hâkimiyeti altına almıştı. İskender'in birleştirdiği bu topraklarda yaklaşık bir asır süren bir devir yaşanacaktı. Bu devre tarihçiler "HELENİZM" adını vereceklerdi. İşte dünyada ilk küreselleşme hareketi de o Helenizm oldu. Peki, Helenizm'in en önemli özellikleri nelerdi? Ortak bir ekonomik yapı, birbirine benzemeye başlayan kültürel formlar, genelleştirilmeye çalışılan Helenik değerler…

İskender'in rüyası çok kısa sürdü. Çünkü o dönemin koşullarında yavaş olan haberleşme yaratılmaya çalışılan formun olmazsa olmazıydı ve nitekim etkin haberleşme olmadan İskender'in rüyası "Helenizm" uzun süre var olamadı.

İskender'den yüzyıllar sonra insanlar, onun rüyasını gerçekleştirmeye (hem de hayal dahi edemeyeceği kadar büyük bir coğrafya ve kalabalık nüfus altında) hiç bu kadar yakın olmamışlardı. Bilgi toplumunun oluşumu ve teknolojinin inanılmaz gelişimi üzerine temelleri atılan 21'inci yüzyılın en önemli hedefi olan o rüya küreselleşmeydi. O küreselleşme ki, sınırları olmayan tek bir dünya hayalinin ve bütün büyük devletlerin bugüne kadar sahip olduğu o tek dünyayı yönetebilme hevesinin güncellenmiş ismidir. Şüphesiz tüm dünyayı tek bir çatı altında toplama fikrinin ekonomik, kültürel, sosyal ve daha birçok alanda etkisi olacaktı.

HELENİZM ARDINDAN KÜRESELLEŞME

Küreselleşme ve onun getirdikleriyle ilgili bir kanaate ulaşabilmek için, küreselleşmenin nasıl bir süreç geçirdiğini anlamak gerekir. Bugün küreselleşme denince yoğun olarak olumsuz düşüncelere sahip bir toplum olsak da, onun başlangıcındaki payımız yadsınamayacak kadar büyük. Küreselleşmenin en önemli iki başlangıç noktası olan Haçlı Seferleri ve coğrafi keşiflerin sebebi Türklerin gerek kutsal mekânlara (Kudüs ve çevresi) gerekse de Akdeniz ve önemli ticaret yollarına, (İpek ve Baharat yolları) hâkim olmasıdır. Küreselleşme her iki alana da büyük önem atfeden Avrupalıların savaşla başarılı olamama sonucu çıktıkları serüvenin bir sonucudur. Bu serüvende Amerika keşfedilecek, Avrupa zenginleşecek, zengin Avrupa önce özgürleşecek ve bu özgürlükle bilim ve sanatta sınırları genişletecek, bilim teknolojiyi geri dönülemez bir noktaya getirecek, teknolojinin lokomotifliğini yaptığı "küreselleşme" bugünkü konumuna ulaşacaktı. Yani İskender'in savaşlarla kurduğu ve tek kişiye dayanan Helenizm'i daha farklı ve daha uzun bir sürecin ardından küreselleşme olacaktı. Ancak tarihin tekerrürü olsa gerek bu seferki yolculukta da dünya savaşları ve özellikle onlardan sonra oluşan "Yeni Dünya Düzenleri" çok önemli bir görev üstlenecekti. Bugünkü noktaya gelinmesinde özellikle 20'nci yüzyılın ikinci yarısında oluşturulan "Çift Kutuplu Sistem" etkili olacaktı. Devletlerin karşısında iki seçenek vardı ve "LİBERALİZM" seçeneği "SOSYALİZM" seçeneğine üstün gelip dünya 21'inci yüzyıla onun gösterdiği ilkeler kapsamında merhaba dedi.

KÜRESELLEŞME VE KARŞI KONULMAZLIK

Küreselleşme, her ne kadar liberalizm ışığında gerçekleşse de eğer sosyalizm galip gelseydi, onun oluşturacağı sistemin de bu gerçekten arındırılmış olma fırsatı yoktu. Küreselleşme belki de bir özelliğinden dolayı ne kadar tartışılsa da her gün ilerliyor: "Karşı Konulamazlık." Öyle olmasaydı kendisini sosyalist olarak tanıtan Çin küresel dünyanın en önemli araçlarından olan olimpiyatları düzenlemek için her yola başvurmaz, küreselleşmenin temel öğelerinden sınırsız ticaretin temsilcisi Dünya Ticaret Örgütü'ne girmezdi. Ya da küreselleşme karşıtı olduklarını iddia eden kuruluşlar, yine küreselleşmenin en önemli simgelerinden Coca-Cola'dan sponsorluk almak için saatlerce zaman harcamazlardı.

Peki, bu kadar güçlü olan bir süreç madem durdurulamazsa neden bu kadar tartışılıyor? İşte bu noktada küreselleşmenin sosyal ve kültürel etkileri karşımıza çıkıyor. Ekonomik anlamda herkes küreselleşmeyi ve getirdiklerini şu ya da bu şekilde kabul etmiş ve kendisini açıkça ya da değişik yöntemlerle (Küba ve turizm örneği) bu sürecin içine çekmiş durumda. Ancak işin kültürel boyutunda ciddi sorunlar karşımıza çıkıyor. Aslında kültürel boyutta halledilemeyen sorunların başında ortak küresel kültürün oluşum süreci ve buna yapılacak katılımın boyutu geliyor. Ne yazık ki, pek çok ülkede küreselleşmeyle yapılacak kültür transferi yaklaşımının temeli, Amerikan kültürünün bu ülkelerdeki kültürün yerini alacağı ve kendi kültürlerinin yok olacağı kanısı. Hâlbuki oluşan süreç ve görülen örnekler bunun böyle olmak zorunda olmadığının en bariz kanıtları.

KÜRESELLEŞMEDE TARAFSIZLIĞI KORUMAK

20'nci yüzyılın başından bu yana Avrupa ve Amerika sanatında bariz bir Japon etkisi görülmekte. Yine tamamen bir Uzak Doğu öğretisi olan yoganın Batı'daki yaygınlığı yadsınamayacak boyutta. Buna benzer pek çok örnek bulunabilir. Yani kültür alışverişi korkulduğu gibi tek taraflı değil ve ortaya çıkması amaçlanan dünya kültürü formu da genel içinde özelin seçildiği, küreselliğin içinde yerelin korunduğu ve belki de yaygınlaşıp tüm dünyanın hizmetine girdiği bir formdur. Burada yok olacağı söylenen diller ve milliyetler de önemli bir mesele. Evet, insanlık bu hızla birbirine yaklaştıkça ve sınırlar kalktıkça bazı diller de kültürel formların diğer elemanlarının da başına gelebileceği gibi kullanılmayacak ve etkinliklerini yitirecek. Ancak yine küreselleşmenin temellerini atan bilim sayesinde en azından bu diller kayıt altında olacak ve varlıkları bulunacak. Yine bilimin araştırmaları milletlerin tarihleri konusunda daha detaylı bilgilere ulaşmalarını ve küreselleşirken yerel milli değerin de yücelmesini sağlayacak. Örneğin küresel

Ekonomik anlamda herkes küreselleşmeyi ve getirdiklerini şu ya da bu şekilde kabul etmiş ve kendisini açıkça ya da değişik yöntemlerle **(Küba ve turizm örneği)** bu sürecin içine çekmiş durumda.

Kültürel ve sosyal anlamda küreselleşmenin getirdiklerini eleştirirke dikkat edilmesi gereken **tarafsızlığın korunması ve geniş açıdan** olaylaya yaklaşabilmek...

bir dünyada olmasak ve her millet sadece kendi yağında kavrulsa, Alman bir bilim adamının Orta Asya'da bulduğu ve Türk tarihini sanılandan çok daha eskilere taşıyan tarihi kalıntılardan faydalanamazdık. Peki, şimdi yerel değerlerin yok edildiğine saplanıp kalan insanlar o eseri mi reddedecek yoksa "Bizim tarihimiz şu kadar zaman geriye gidiyor" diye övünecek mi? Burada cevap çok açık ikinci seçenek. Bu kadar basit bir örnekte gördüğümüz gibi, milletlerin tek başlarına hareket etmeleri durumunda ulaşacakları bilgi seviyesi, refah seviyesi ve bunlara benzer tüm olumlu özelliklerin sınırları beraber hareket eden bir dünyanın ulaşacağından çok küçük. Kültürel ve sosyal anlamda küreselleşmenin getirdiklerini eleştirirken dikkat edilmesi gereken tarafsızlığın korunması ve geniş açıdan olaya yaklaşabilmek…

DÜNYA İNSANLIĞI GELİŞİYOR

Küreselleşmenin ekonomik anlamda etkinliği insanoğlu ticaret yaptığından bu yana süregelmiş. Yani ekonomik entegrasyon temelde ticaret üzerine dayanmakta. Peki, "Ticaret yapmak zorunluluğu nereden gelir" sorusuyla karşılaştırdığımızda bundan iki asır önce ünlü iktisatçı Ricardo'nun "Karşılaştırmalı Üstünlükler" teorisi halini alan düşünceleri bile yeterli olmakta. Kıt kaynak, sınırsız ihtiyaç üzerine kurulmuş insanın ekonomik dünyası kaynakların paylaşımı ve rollerin belirginleşmesini zorunlu kılar. İnsanlar tüketimden vazgeçmeyeceklerine göre ticaretin zorunluluğu ve etkileri de kaçınılmaz olacak. Eğer ülkeler arasında ticaret varsa bu kültürel ve sosyal etkileşimi de kaçınılmaz kılar. Örneğin Anadolu'ya yazının Asur ticaret kolonileri yoluyla geldiğini düşünürsek, milletleri var eden ve onun sürekliliğini sağlayan dillerin korunum yolunun bile ticaretten geçtiğini görürüz. Ticaret bugün temelde Dünya Ticaret Örgütü, IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların da yardımıyla inanılmaz boyutlara ulaştı. Bu süreçten her ne kadar zararla çıkan insanlar olsa da genel faydanın maksimize edilmesi, ticari sınırların yok olmasına sebep oldu. Artık ticaretin sınırları tartışma konusu olamaz. Böyle konularda sıkışan devletler küresel sistemde sıkıntı yaşar. İnsanoğluyla beraber var olan bir olgunun yaşama bu denli aktif katılımı bu yüzyılda olgunun kendisine yönelik tartışmaları değersizleşmiş ve zaman kaybından başka bir şey değildir. Artık üzerinde düşünülmesi gereken, sürece yapılacak katkının nasıl maksimize edileceği olmalı. Küreselleşen dünyada temel odak noktası özellikle bu sürecin doğurduğu artığın paylaşımı olmalı. İskender'den asırlar sonra insanlar onun rüyasını gerçeğe dönüştürüyor. Belki dünya bir insanın olmuyor, ama insanlar artık tamamen dünyanın oluyor.